

भारतीय कृषी संशोधन परिषद-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र

या आठवड्यातील हवामान अंदाज

गुरुवार (18/12/2025) – बुधवार (24/12/2025)

स्थान	तापमान (°C)		पावसाची शक्यता	दगांचे आच्छादन	वाऱ्याचा वेग (किमी/तास) किमान-कमाल	सापेक्ष आर्द्रता %
	किमान	कमाल				
नाशिक	13-14	26-27	नाशिक, ओझर, कळवण, पिंपळगाव बसवंत, दिंडोरी, पालखेड, लोणी, वणी-गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते दगाळ	8-13	14-27
पुणे	12-14	27-29	पुणे, फुरसुंगी, लोणी काळभोर, उरुळी कांचन, पाटस, यवत, नारायणगाव, बारामती, इंदापूर-गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते दगाळ	9-11	18-25
सोलापूर	13-14	28-30	सोलापूर, तुळजापूर, औसा, वैराग, बाशी, पंढरपूर, नानाज, लातूर-गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते दगाळ	15-22	18-24
सांगली	11-15	29-30	सांगली, मिरज, वाळवा, पलूस, कवठा, पळशी, खानापूर विटा, शेटफळ, शिरगुप्पी -गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते दगाळ	13-19	16-27
विजयपुरा	10-12	25-27	चडचन, तिकोटा, तेलसांग, विजयपुरा-गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते दगाळ	12-16	29-37
हैदराबाद	12-13	27-30	हैदराबाद, मेडचल, झहीराबाद - गुरु - बुध - पाऊस नाही.	स्वच्छ ते दगाळ	11-14	21-43
सातारा	8-11	28-29	सातारा-शुक्र-रिमझिम पाऊस, खटाव, फलटण- गुरु-बुध- पाऊस नाही.	स्वच्छ ते दगाळ	9-14	21-28
अहमदनगर	11-13	26-28	संगमनेर, राहाता, कोपरगाव, अकोले, अहमदनगर, श्रीगोंदा, कर्जत, जामखेड – गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते दगाळ	13-18	17-26

जालना	10-13	25-27	जालना, अंबड, घनसावंगी, जाफ्राबाद, मंठा-गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते ढगाळ	6-8	20-30
बुलडाणा	9-12	28-30	द.राजा, बुलडाणा, चिखली, सिंदखेड- गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते ढगाळ	4-8	20-27
कोल्हापूर	11-14	26-28	कागल, करवीर, गगन-बावडा-गुरु- बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते ढगाळ	6-11	21-30
बंगळुरु ग्रामीण	12-13	26-28	अनेकल, दोड्डाबल्लापूर, बेंगळुरु - पूर्व, बेंगळुरु-उत्तर, बेंगळुरु -गुरु-बुध- पाऊस नाही.	स्वच्छ ते ढगाळ	11-18	22-30
बेलागावी	12-14	27-28	बेलागावी, गोकाक, अथनी, चिकोडी- गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते ढगाळ	11-18	16-31
बिदर	11-14	25-26	बिदर, हुमनाबाद, बसवकल्याण -गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते ढगाळ	11-13	21-34
बागलकोट	12-14	28-29	बागलकोट, जमखंडी, हुंगुंड, मुधोळ-गुरु-बुध-पाऊस नाही.	स्वच्छ ते ढगाळ	17-24	17-29

भारतीय कृषी संशोधन परिषद-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे
ICAR National Research Centre for Grapes, Pune

दीर्घ वरील हवामान माहिती खालील संकेतस्थळावर दिलेल्या हवामान अंदाजाचा सारांश आहे

https://www.wunderground.com/?cm_ven=cgi

<https://imdagrmet.gov.in/weatherdata/BlockWindow.php>

<https://www.timeanddate.com/weather/india>

भाकृअनुप-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र अचूकतेचा दावा करत नाही.

II. पाणी व्यवस्थापन

अपेक्षित पॅन बाष्पीभवन: 3.5 - 5.0 मिमी

शिफारस केलेले सिंचन प्रमाण:

1. जर माती वाप्सा (क्षेत्र क्षमता) स्थितीत असेल तर द्राक्षबागेला पाणी देऊ नये.
2. फुलोऱ्यापासून फळधारणेपर्यंत, 2000-2500 लि./एकर/दिवसापर्यंत ठिबकद्वारे पाणी द्यावे. जोम नियंत्रित करणे आवश्यक आहे.
3. बंधारे ओले ठेवण्यासाठी मल्टिचॅम्चा सराव करा. यामुळे बांधाच्या पृष्ठभागावरील ओलाव्याचे बाष्पीभवन झाल्यामुळे रुट झोनमध्ये तयार होणारी क्षारता कमी होईल.

4. बेरीच्या विकासाच्या अवस्थेत, ठिबकद्वारे @ 5950 - 8500 लि./एकर/दिवस सर्व द्राक्षे पिकवणाऱ्या प्रदेशांसाठी सिंचन करा.

माती आणि पोषक व्यवस्थापन :

1. दाट कनोपी मध्ये इन्फ्लोरेसेन्स नेक्रोसिस ही समस्या असू शकते. बाजूच्या कोंब काढून टाका आणि योग्य वायुवीजनासाठी सूर्यप्रकाश आत प्रवेश करण्यासाठी कनोपी कमी करा. कूज (फुलणे नेक्रोसिस) च्या समस्या टाळण्यासाठी/कमी करण्यासाठी कनोपीमध्ये पुरेसा सूर्यप्रकाश आणि हवेच्या हालचालीसाठी कनोपी व्यवस्थापित करा.
2. अनावश्यक फवारण्या टाळल्या पाहिजेत कारण पानांच्या आरोग्यावर प्रकाशसंश्लेषण निर्मितीवर परिणाम होतो. याचा परिणाम घडांच्या विकासावर होईल.
3. कूज (फुलणे नेक्रोसिस) ची समस्या टाळण्यासाठी फुलोरा येण्याच्या अवस्थेपर्यंत कोणत्याही नायट्रोजन आधारित खताचा वापर करू नका.

4. येत्या आठवड्यात तापमान कमी होण्याची शक्यता असल्याने, 15 किलो एसओपी दोन स्प्लिटमध्ये नत्रा आणि बेरीमध्ये पोटीओलची पातळी वाढवण्यासाठी एसओपी स्प्रेसह त्याचा वाठवरात वापरा करा.

फुलांवरिग ते सेटिंग अवस्था:

1. कूज (फुलणे नेक्रोसिस) च्या समस्या टाळण्यासाठी फुले येण्याच्या अवस्थेपर्यंत नत्रावर आधारित कोणतेही खत घालू नका.
2. या आठवड्यात 3-4 किलो फॉस्फोरिक ऍसिड दोन ते तीन भागांमध्ये टाका. लक्षात ठेवा की सिंचनाच्या पाण्याचा pH 6.0 च्या जवळ असावा किंवा SSP @ 125kg/acre बेसल ऍप्लिकेशन म्हणून वापरा. फॉस्फरसचे निर्धारण कमी करण्यासाठी अर्ज करण्यापूर्वी एसएसपी शेणखत/कंपोस्टमध्ये मिसळावे.
3. SOP लागू न केल्यास, फुलांच्या अवस्थेत कमी तापमान आणि ढगाळ वातावरणाचा अंदाज असल्यास 15 किलो SOP लागू करा.
4. पेटीओल न्यूट्रिएंट टेस्टिंग: 70% कॅपफॉल स्टेजवर, पोटीओलचे नमुने पोषण विश्लेषणासाठी घेतले पाहिजेत. नमुन्यासाठी घडासमोरील पान काढून टाकावे.

बेरी विकास अवस्था:

1. बेरी सेट केल्यानंतर, सुरुवातीला फॉस्फोरिक ऍसिड वापरा @ 2 kg आणि त्यानंतर 5 kg 12-61-0/एकर.

ICAR-National Research Centre for Grapes, Pune

2. बेरीचा आकार 2-4 मिमी असल्यास, कॅल्शियम @ 2 ग्रॅम कॅल्शियम क्लोराईड / कॅल्शियम नायट्रेट प्रति लिटर फवारणी करा. चांगल्या शोषणासाठी GA ऍप्लिकेशन (शक्यतो पुढच्या दिवशी) लगेच फवारणी करा.
 3. जर बेरीचा आकार 5-8 मिमी असेल तर कॅल्शियम @ 2 ग्रॅम कॅल्शियम क्लोराईड / कॅल्शियम नायट्रेट प्रति लिटर फवारणी करा. चांगल्या शोषणासाठी GA ऍप्लिकेशन (शक्यतो पुढच्या दिवशी) लगेच फवारणी करा.
 4. 6-8 मिमी बेरीच्या आकारानंतर, अमोनियम सल्फेट @ 25kg/एकरच्या रूपात 4 स्प्लिटमध्ये चुनखडीयुक्त जमिनीत आणि युरिया @ 15 kg/एकर इतर मातीत 3 स्प्लिटमध्ये नायट्रोजनचा वापर सुरु करा. पुढील दोन आठवडे 3-4 स्प्लिटमध्ये सल्फेट ऑफ पोटॅश किंवा 0-0-50 @ 25 किलो / एकरसह याचा पाठपुरावा करा.
 5. जर माती चुनखडीयुक्त असेल तर छाटणीनंतर 65-70 दिवसांनी झिंक सल्फेट आणि फेरस सल्फेट @ 5 किलो / एकर द्या.
 6. भूरी रोग बुरशी संसर्ग होण्याची शक्यता. द्राक्षाच्या वेलात पोटॅशियमची प्रमाण वाढवा एकतर पर्णसंबंधी स्त्रे @ 4-5 gm SOP/L आणि ड्रिप @ 15 kg SOP/L द्वारे वाढवा जर गेल्या 20 दिवसांपासून लागू केले नाही.
- मिळवणे ते कापणीची अवस्था
- भारतीय कृषी संशोधन परिषद-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे
ICAR-National Research Centre for Grapes, Pune
1. सल्फेट ऑफ पोटॅश @ 25 किलो / एकर 3-4 स्प्लिटमध्ये पुढील दोन आठवड्यांसाठी वापरा. मॅग्नेशियम सल्फेट @ 10 किलो/एकर दोन स्प्लिटमध्ये वापरा. चुनखडीयुक्त जमिनीत मॅग्नेशियम सल्फेट @ 4g/L फवारणी करा.

III. कॅनोपी व्यवस्थापन

द्राक्षबागेतील सध्याच्या वाढीच्या अवस्थेनुसार आणि हवामानाच्या परिस्थितीनुसार खालील अवस्थेतील करावयाच्या उपाययोजना.

1. रोग कमी करण्यासह कॅनोपी व्यवस्थापन:

सध्याच्या वाढीच्या अवस्थांचा आणि हवामानाचा विचार करून द्राक्षबागेसाठी खालील सूचना दिलेल्या आहेत: सध्याचे हवामान डाऊनी मिल्ड्यू) गाचा प्रादुर्भाव होण्यासाठी अत्यंत अनुकूल आहे. लवकर छाटणी केलेल्या द्राक्षबागांमध्ये या रोगाचा आधीपासूनच तीव्र प्रादुर्भाव दिसून येत आहे. रोगाचा प्रसार व तीव्रता कमी करण्यासाठी, फुटवे व घडांच्या सुरुवातीच्या अवस्थेपासूनच खालील कॅनोपी व्यवस्थापन उपाय करणे :

- वायुवीजन व प्रकाशयोम्य व्हावा म्हणून सर्व जादा, निरुपयोगी (पाण्याचे) फुटवे काढून टाका.
- रोग वरच्या दिशेने पसरण्यास सुरुवात झाली की लगेच खालचे ३-४ पान (पहिल्या घडापर्यंत) काढून टाका, विशेषतः रोगाचा दाब वाढत असल्यास.
- जर नवीन पाने व विकसनशील घडांवर मृदुरोमिट्झ्यूची लक्षणे (तेलाचे डाग, खाली पांढरी बुरशी) दिसली तर त्या बाधित घडांसह संबंधित फुटवे/पाने त्वरित काढून नष्ट करा (जाळावेत किंवा खोल पुरावेत).

2) ग्री-ब्लूम (फुलोऱ्यापूर्व) अवस्था असलेली द्राक्षबाग:

- ग्री-ब्लूम अवस्था: GA_3 @ 10 ppm
- ग्री-ब्लूम अवस्था: GA_3 @ 15 ppm
- 25% फुलोरा: GA_3 @ 10 ppm
- 50% फुलोरा: GA_3 @ 10 ppm
- 60-80% फुलोरा: GA_3 @ 10 ppm

f) 90-100% फुलोरा: GA_3 @ 60 ppm

g) बेरी सेट झाल्यानंतर: GA_3 @ 40-50 ppm + IAA @ 10 ppm

3) मणी सेटिंगपासून 8 मिमी बेरी आकारापर्यंत:

ज्या द्राक्षबागांमध्ये बेरी सेटिंग पूर्ण झाले आहे, त्या ठिकाणी घड थिनिंग (bunch thinning) आणि बेरी थिनिंग (berry thinning) फार महत्वाचे ठरते. घडांची संख्या आपल्या उद्दिष्टानुसार (किसमिस, स्थानिक बाजारपेठ, निर्यात) ठेवावी. प्रत्येक घडामध्ये ठेवण्यात येणाऱ्या बेरींची संख्या घडाचा प्रकार, वाण इत्यादींवर आधारित असावी. वाणानुसार बेरी धारणा पुढीलप्रमाणे करावी.

वाण	प्रति घड रेचीस संख्या		प्रति घड मणी संख्या	
	स्थानिक	निर्यात	स्थानिक	निर्यात
थॉम्पसन सिडलेस	12-14	10-12	130-140	100-120
तास-ए-गणेश	12-14	10-12	130-140	100-120
सोनाका	14-16	12-14	140-150	130-140
माणिक चमण	14-16	12-14	140-150	130-140

भारतीय राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे
ICAR National Research Centre for Grapes, Pune

सरिता सिडलेस	14-16	12-14	140-150	130-140
रेड ब्लोब	10-12	8-10	80-90	70-75
नानासाहेब पर्यल सिडलेस	10-12	8-10	80-90	75-80
क्रिमसन सिडलेस	10-12	10-12	120-130	100-120

4) घडाच्या विकासासाठी पानांची आवश्यकता:

घडाच्या विकासासाठी लागणाऱ्या पानांच्या आवश्यकतेला प्राधान्य दिले पाहिजे. सुमारे 500 ग्रॅम वजनाचा घड (100-120 बेऱ्या) विकसित करण्यासाठी एका वेलीवर किमान 12 पाने असावीत आणि त्या पानांचे एकूण क्षेत्रफळ सुमारे 160-170² से.मी. असावे. साधारणपणे एका पानाच्या आधारेने 6-8 बेऱ्या विकसित होतात. ही पानांची आवश्यकता बेरी सेटिंगपर्यंत पूर्ण करता येते. त्यामुळे प्री-ब्लूम अवस्थेतून बेरी सेटिंग पूर्ण होईपर्यंत नायट्रोजनयुक्त खतांचा (युरिया, 12:61:0, अमोनियम सल्फेट इ.) वापर द्विद्वारे करावा. वेलीच्या टोकाचा (shoot tip) वळण/वक्रता कशी आहे यावरून खतांची गरज ठरवता येते.

5) कमी तापमानाचा परिणाम:

काही द्राक्ष उत्पादन क्षेत्रांमध्ये (बोरी, इंदापूर, सटाणा, फलटण इ.) लवकर छाटणी केली जाते. अनेक द्राक्ष उत्पादक भागांत किमान तापमान 12°C पेक्षा कमी असते. पांढऱ्या सीडलेस वाणांमध्ये, वेरायझन (veraison) जवळील अवस्थेत घडांचा हिरवा रंग बदलून गुलाबी होतो. हा एक शारीरिक (physiological) बिघाड आहे. किमान तापमान 7°C च्या खाली एक ते दोन दिवस राहिल्यास गुलाबी रंगद्रव्य (pink pigmentation) दिसू लागते. गुलाबीपणा थांबवण्यासाठी कोणतेही प्रभावी नियंत्रण उपाय उपलब्ध नसले तरी काही व्यवस्थापन पद्धती अवलंबल्यास घडांचे नुकसान कमी करता येते.

- वेरायझन सुरू होण्यापूर्वी द्राक्षघड कागदाने झाकणे
 - द्राक्षबागेत सिंचन वाढवणे
 - बागेत विविध ठिकाणी आग पेटवून तापमान वाढवणे
- या उपायांमुळे समस्यांची तीव्रता कमी करण्यात मदत होते.

6) दवाचा बेरी विकासावर परिणाम:

यावर्षी द्राक्ष उत्पादक सर्व भागांत पावसाचे प्रमाण जास्त होते आणि पावसाचा कालावधीही लांब होता. त्यामुळे आगामी महिन्यांत सकाळच्या वेळी दव तयार होण्याचे प्रमाण वाढणार असून, काही ठिकाणी दुपारपर्यंतही दव टिकून राहू शकते. यामुळे वेलांच्या कॅनोपीमध्ये सापेक्ष आर्द्रता वाढेल. आर्द्रतेत झालेली वाढ डाऊनी मिल्ड्यू सारख्या प्रमुख रोगांच्या बीजाणूंना पुन्हा सक्रिय करण्यास मदत करते. बेरी सेटिंगनंतर जर संध्याकाळी कॅनोपी कोरडी राहत असेल, तर पावडरी मिल्ड्यूचा प्रादुर्भाव होण्याची शक्यता वाढते. बुरशीनाशकाच्या वापरापेक्षा द्राक्षबागेतील कॅनोपी मॅनेजमेंट रोग नियंत्रणात अधिक महत्वाची भूमिका बजावते.

खालील उपाय केल्यास कॅनोपीतील आर्द्रता कमी होऊन फवारणीचे कवरेज सुधारते आणि रोग नियंत्रणास मदत होते:

- २-३ तळाची पाने काढणे
- जादा फुटवे काढणे
- बाजूच्या फुटव्यांचे (side shoots) नियंत्रण

बेरी सेट झाल्यानंतर फुटवे foliage wire बर न्यावस्थित मांडणे या उपायांमुळे आर्द्रता कमी होते आणि रोग नियंत्रणासाठी फवारणीची परिणामकारकता वाढते.

IV. रोग व्यवस्थापन

खरड छटणी नंतरचे दिवस	रोगांचा धोका			
	केवडा	भुरी	बुरशीजन्यकरपा	इतर
87	कमी	मध्यम	कमी	जिवाणू करपा- कमीत कमी. तांबेरा - कमीत कमी

तापमान हळूहळू कमी होत असल्याने, भुरी रोगाचा प्रादुर्भाव दिसू शकतो आणि त्यासाठी २-२.५ ग्रॅम प्रति लिटर या प्रमाणात मंथकाची फवारणी करावी. जर रोग आधीच दिसू लागला असेल, तर हेक्साकोनाझोल किंवा डायफेनोकोनाझोलची फवारणी करावी. फ्लुक्सपायराक्सेड + डायफेनोकोनाझोल किंवा मेट्राफेनोन किंवा पॉलीऑक्सिन डी झिंक सॉल्ट किंवा सायफ्लुफेनॉमिड हे देखील भुरी रोगावर प्रभावीपणे नियंत्रण

मिळवतात. जैविक नियंत्रण घटकांचा नियमित वापर सुरु ठेवावा. ज्या भागांमध्ये दव पडतो, तेथे मॅन्कोझेबची धुरळणी करावी.

V. कीड आणि त्याचे व्यवस्थापन

वाढीचा टप्पा: फळ छोटणीनंतर बेरीचा विकास

- सांगली आणि सोलापूर या द्राक्ष उत्पादक प्रदेशांमध्ये मावा किडीचा प्रादुर्भाव दिसून येतो. हे मावा काळे रंगाचे असतात आणि त्यांच्या खाण्यामुळे घड आणि फांद्यावर मधाचा रस दिसून येतो. इमिडाक्लोप्रिड १७.८ एसएल @ ०.४ मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून प्रभावी आहे. परंतु, हे मावा पुढील महिनाभर येत राहतील आणि कीटकनाशकांचा वारंवार वापर करणे योग्य नाही. त्यांचे व्यवस्थापन करण्यासाठी पिवळे चिकट सापळे लावा. लेकानिसिलियम लेकानी, ब्यूव्हेरिया बेसियाना आणि मेटारिझियम अॅनिसोप्लिया यांचा वापर देखील माव्याविरुद्ध प्रभावी आहे. द्राक्षबागांजवळ सापळा पिक म्हणून चवळीची रोपे लावा आणि त्यांच्यावर वारंवार मावा किडीचे नियंत्रण करा.

भारतीय कृषी संशोधन परिषद-राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पण

- द्राक्षाच्या काही भागात सुरवंट आणि थ्रिप्सचा प्रादुर्भाव दिसून येतो. प्रादुर्भाव झाल्यास, इमामेक्टिन बेंझोएट ५ एसजी @ ०.२२ ग्रॅम प्रति लिटर किंवा सायनट्रानिलिप्रोल १० ओडी @ ०.७ मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळणे प्रभावी आहे.

- पिसू बीटल व्यवस्थापनासाठी, इमिडाक्लोप्रिड १७.८ एसएल @ ०.४ मिली/लीटर किंवा स्पिनोसॅड ४५ एससी @ ०.२५ मिली प्रति लिटर पाण्यात रात्रीच्या वेळी वापरल्यास ते प्रभावी ठरते.
- द्राक्षबागांमध्येही मध्यम प्रमाणात मिलीबगचा प्रादुर्भाव असू शकतो. मिलीबग नियंत्रणासाठी क्लोरपायरीफॉस, डायक्लोरव्होस, मेथोमाइल, प्रोफेनोफॉस इत्यादी कोणत्याही विस्तृत स्पेक्ट्रम कीटकनाशकांची फवारणी करू नका. जास्त आर्द्रता नैसर्गिक शत्रूंच्या वाढीस अनुकूल ठरेल ज्यामुळे मिलीबग हळूहळू नष्ट होतील. जर रासायनिक फवारणीची आवश्यकता असेल तर, रोपे धुण्यासाठी बुप्रोफेझिन २५ एससी @ १.२५ + मेटारायझियम अॅनिसोप्लिया ३ मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून स्पॉट फवारणी करा.
- द्राक्षाच्या घडामधून आणि द्राक्षबागांमधून सर्व फुटलेले/खराब झालेले बेरी काढून टाकावेत. या बेरी एका कंटेनरमध्ये गोळा करा आणि हा कंटेनर द्राक्षबागांपासून सुमारे १०० फूट अंतरावर ठेवा. व्हिनेगर माश्या या कुजणाऱ्या बेरींकडे आकर्षित होतील. त्यांना मारण्यासाठी स्पिनोसॅड ४५ एससी @ ०.२५ मिली प्रति लिटर पाण्यातून कंटेनरवर फवारणी करा.
- सांगली, सोलापूर, नाशिक, पुणे, विजापूर द्राक्ष क्षेत्रात सालीखाली खोड पोखरणाऱ्या अळीच्या (लाल रंगाच्या अळ्या) नवीन प्रजाती आढळून येतात. साल सैल करून टाका आणि मुख्य खोड आणि कॉर्डन्सवर लक्ष केंद्रित करून मेटारायझियम अॅनिसोप्लिया @ २.५ मिली/लीटर (प्रति झाड पाण्याचे प्रमाण १.५ लिटर) रोपे चांगली धुवा.
- बेरीच्या विकासाच्या टप्प्यात थ्रिप्सची संख्या व्यवस्थापित करण्यासाठी अतिरिक्त कोंबांची वाढ काढून टाका.

भारतीय कृषि संशोधन परिषद राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, पुणे
ICAR-National Research Centre for Grapes, Pune

